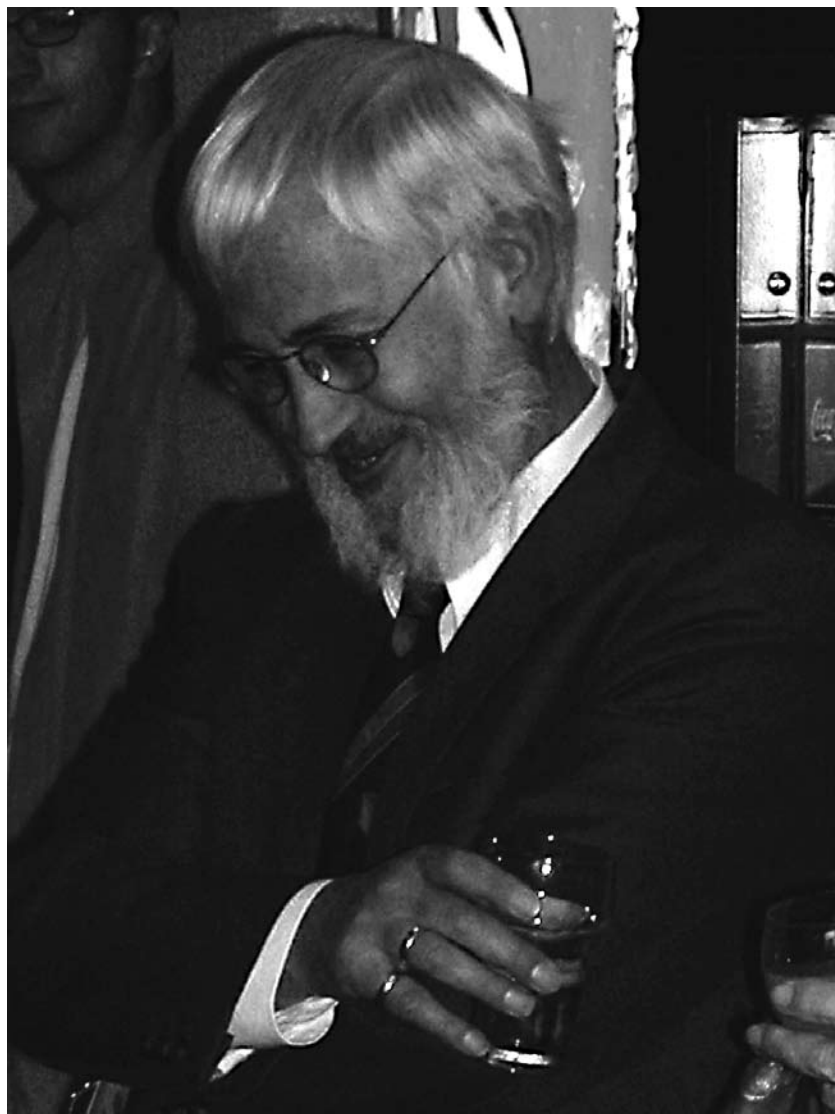

Simon Roelof Slings

13 maart 1945 – 18 januari 2004

Simon Roelof Slings werd op 13 maart 1945 te Beverwijk geboren als oudste zoon van boswachter Krijn Slings en gewezen onderwijzeres Lucasina Slings-Van Dijk.

Hij behaalde op 17-jarige leeftijd het diploma gymnasium- α aan het Gymnasium Felisenum te Velsen, waarna hij klassieke talen ging studeren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. In 1970 legde hij cum laude het doctoraal-examen af met als hoofdvak Grieks en als bijvakken Latijn en algemene taalwetenschap. Zijn hoofdvakscriptie had als onderwerp de *Clitophon*, een korte dialoog die aan Plato wordt toegeschreven. Hij zou zich gedurende zijn gehele leven intensief met Plato blijven bezig houden, waarbij hij een lange VU-traditie voortzette. Zijn leermeester, prof. dr. G.J. de Vries, bracht hem in verband met zijn studie op het gebied van Plato in contact met de Plato-specialist E. de Strycker SJ, hoogleraar Grieks aan het Universitair Centrum Sint-Ignatius te Antwerpen.

Van 1968 tot 1973 is Slings als docent klassieke talen verbonden geweest aan het Zaanlands Lyceum te Zaandam. In maart 1972 werd hij in deeltijd benoemd tot wetenschappelijk medewerker Griekse taal- en letterkunde aan de Vrije Universiteit, waar prof. De Vries inmiddels was opgevolgd door prof. dr. D.M. Schenkeveld. In 1973 werd hij voor de volle werktijd benoemd, en verliet hij het middelbaar onderwijs. Hoewel zijn actieve carrière in het vwo slechts vijf jaar geduurd heeft, is zijn belangstelling voor en betrokkenheid bij het middelbaar onderwijs altijd groot geweest.

In 1989 werd hij benoemd tot bijzonder hoogleraar, met als speciale terreinen van onderzoek de Griekse taalkunde, literaire papyrologie en tekstkritiek. In 1994 werd hij tot gewoon hoogleraar benoemd, een functie die hij tot zijn dood bekleed heeft.

In april 1973 stierf zijn vrouw aan galkanker, en bleef hij als 28-jarige weduwnaar achter met twee zoontjes. Deze tragische gebeurtenis heeft zijn leven getekend; hij is nooit hertrouwd.

Slings heeft zich bewogen op vele terreinen van de studie van het Grieks. Zijn kracht was dat hij zich snel en grondig kon inwerken op een nieuw terrein, en dat hij de verschillende onderdelen van de filologie (paleografie, tekstkritiek, taalkundige en letterkundige interpretatie et cetera) tot een synthese wist te smeden.

* Met dank aan M. Stol

Bij zijn aanstelling als wetenschappelijk medewerker werd afgesproken dat hij zich onder meer zou gaan richten op de Griekse taalkunde. Zijn aandacht ging aanvankelijk met name uit naar de historische taalkunde, in het bijzonder de etymologie; dit leidde tot publicaties als ‘*The etymology of βούλομαι and όφείλω*’¹ en ‘*ΑΠΑΠΠΕΝΑ ΓΕΝΗΩ: some problems in Lesbian grammar*’.² Tevens hield hij zich bezig met het Myceens, zoals onder meer blijkt uit zijn congresbijdrage ‘*Mycenaean data for an autonomous dual*’.³ Op het gebied van de syntaxis legde hij een grote belangstelling aan de dag voor het gebruik van partikels, waarmee het Grieks zo rijk bedeed is. Een eerste publicatie op dit terrein is ‘*Kai adversativum: some thoughts on the semantics of coordination*’.⁴ Daarnaast heeft hij talloze noten over partikels geschreven in zijn serie artikelen over Plato’s *Politeia*, waarover hieronder meer. In de jaren ‘80 begon hij zich te interesseren voor de pragmatiek, een relatief jonge tak van taalwetenschap, die zich met name bezighoudt met de vraag hoe taal functioneert als middel tot communicatie. Zijn interesse ging hierbij vooral uit naar de relatie tussen mondeling en schriftelijk taalgebruik. Zijn inaugurele rede (1990) heeft als titel ‘*De geboorte van een schrijftaal*’. Hij betoogt hierin dat vele verschijnselen die in de traditionele taalbeschrijving vaak worden afgedaan als anakoloet (doorgaans bedoeld als eufemisme voor ‘slecht taalgebruik’), verklaard moeten worden op grond van het gegeven dat mondelinge communicatie aan geheel andere eisen dient te voldoen dan de schrijftaal, zoals die naderhand ontwikkeld is. Bij mondeling taalgebruik mogen de informatie-eenheden slechts beperkt van omvang zijn, omdat de luisteraar anders niet in staat is alle nieuwe gegevens voldoende tot zich te laten doordringen. Dit leidt tot ‘chunking’, ofwel ‘het in stukken hakken’, van de informatiestroom. Slings begint zijn uiteenzetting met een passage uit het zesde boek van Homerus’ *Ilias*, waarin de Trojaan Paris wordt vergeleken met een paard. Over het paard wordt onder meer het volgende gezegd: ‘en hij (nominativus), vol zelfbewustzijn door zijn pracht – snel dragen zijn knieën hem (accusativus) naar de paardenwei’. Slings betoogt dat een dergelijke formulering past bij de context waarin Homerus’ gedichten ontstaan zijn: als mondelinge voordrachten. Het eerste deel van de zin dient om de topic aan te duiden, dat wil zeggen degene over wie de mededeling gaat; als de topic bij de toehoorders

¹ *Mnemosyne* 28 (1975), 1-16.

² *Mnemosyne* 32 (1979), 243-267.

³ *Actes du VII Congrès de la FIEC*, Budapest 1983, II, 499-506.

⁴ D.J. van Alkemade e.a. (red.), *Linguistic studies offered to Berthe Stiertsema*, Amsterdam 1980, 101-125.

bekend is, volgt de focus, dat wil zeggen datgene wat er met de topic gebeurt. In latere studies signaleert Slings dergelijke orale strategieën ook bij auteurs als de archaïsche lyrieci, Herodotus en Plato.

Met de archaïsche lyrieci is een tweede onderzoeksgebied genoemd waarmee Slings zich intensief heeft beziggehouden. Met betrekking tot deze dichters, ruwweg te dateren tussen 700 en 450, interesseerde hij zich zowel voor de tekstconstitutie, in het bijzonder van de op papyrus overgeleverde fragmenten, als voor de sociale context waarbinnen deze gedichten een rol speelden. In de jaren '70 werden Archilochus' zogenaamde Keulse Epoden gepubliceerd; Slings heeft een serie artikelen gewijd aan de tekst en interpretatie van deze gedichten.⁵ In 1987 publiceerde hij, in samenwerking met prof. dr. J.M. Bremer en dr. A.M. van Erp Taalman Kip, een boek over recent gevonden Griekse archaïsche lyriek,⁶ waarin hij onlangs ontdekte fragmenten van Archilochus en Hipponax uitgaf en becommentariëerde. Naast de strikt filologische interpretatie van de archaïsche lyrieci was hij ook geïnteresseerd in de manier waarop de archaïsche dichters hun gedichten aan hun publiek voorlegden. Hij betoogt, met vele andere geleerden, dat de gedichten niet los te zien zijn van de mondelinge voordracht; het lezen van gedichten, zoals dat bijvoorbeeld in de Hellenistische periode gebruikelijk was, bestond niet in de archaïsche periode. In een Akademie-voordracht van 1999⁷ illustreert hij dit aan de hand van twee fragmenten van Mimnermus, van respectievelijk 10 en 16 verzen; het is goed mogelijk dat deze beide fragmenten complete gedichten zijn. Hij laat zien dat de bouw van deze gedichten voldoet aan de eisen van de grammatica van de gesproken taal (zoals hierboven reeds beschreven). Hierbij legt hij een relatie tussen de versbouw en het structureren van de informatie-eenheden; in navolging van recent onderzoek naar de versbouw bij Homerus⁸ betoogt hij dat het halfvers en het vers de basiseenheden zijn voor de informatiestructurering van archaïsche lyriek; dit leidt ertoe dat het concept van 'enjambement' in deze gedichten dikwijls afwezig is op plaatsen waar het door

⁵ 'Three notes on the new Archilochus papyrus', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 18 (1975), 170; 'Archilochus, the hasty mind and the hasty bitch', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 21 (1976), 283-288; 'Archilochus, eerste Keulse epode', *Lampas* 13 (1980), 315-335; 'Archilochus and the ant', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 45 (1982), 69-70; 'Once more Archilochus and the ant', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 53 (1983), 31-36.

⁶ *Some recently found Greek poems* (Leiden 1987).

⁷ S.R. Slings, *Symposium: speech and ideology. Two hermeneutical issues in early Greek lyric, with special reference to Mimnermus*; Mededelingen KNAW afd. Letterkunde, 63, 1 (Amsterdam 2000).

⁸ E.J. Bakker, 'Homeric discourse and enjambment: a cognitive approach', *TAPHA* 120 (1990), 1-21, en andere publicaties.

commentatoren wordt gesignaleerd. Met betrekking tot de inhoud van de gedichten wijst hij erop dat die uitgaat van een innige band tussen de dichter en zijn publiek, doordat er een sterk 'wij-gevoel' uit spreekt. Hij gaat hierbij zover dat hij concludeert dat Mimnermus zijn teksten ten gehore bracht tijdens bijeenkomsten van zijn 'hetaireia', vriendenclub, waarvan de leden zich afzetten tegen de leden van andere hetaireiai.

Slings verzette zich niet alleen tegen het naar zijn idee anachronistische gebruik van het begrip enjambement, zoals hierboven geschetst. Ook algemeen gangbare stijlfiguren als alliteratie en chiasme zijn volgens hem niet relevant voor de studie van de archaische en klassieke Griekse poëzie, anders dan voor de Latijnse poëzie en de Griekse poëzie uit de (late) oudheid. De titels van twee van zijn publicaties op dit gebied zijn veelzeggend: *Figuren en wat daarvoor doorgaat*⁹, en *Figures of speech and their lookalikes*.¹⁰

Zoals in de inleiding reeds gezegd is Plato altijd Slings' grote liefde geweest. Op advies van prof. De Vries, en aangemoedigd door prof. De Strycker¹¹, koos hij de *Clitophon*, waarover hij zijn scriptie had geschreven, tot onderwerp van zijn proefschrift. Dit proefschrift, cum laude verdedigd in mei 1981, draagt als titel *A commentary on the Platonic Clitophon*. Een handelseditie verscheen in 1999 bij de Cambridge University Press. Het is echter meer dan een commentaar in de strikte zin. Slings plaatst de *Clitophon* nadrukkelijk in de zogeheten protreptische traditie, dat wil zeggen dat het werk dient om de lezer aan te sporen tot het overdenken van de aan de orde gestelde vragen en tot het zelfstandig beoefenen van de filosofie. Hij laat zien dat deze protreptische functie in de meeste van Plato's dialogen aanwezig is. Hiermee gaat hij verder op de door de Franse Platonist Victor Goldschmidt¹² gewezen route, die als één van zijn motto's heeft: 'Le dialogue veut former plutôt qu'informer'. Slings' dissertatie bevat ook een nieuwe tekst van de *Clitophon*; hiertoe maakte hij een studie van alle bewaard gebleven tekstgetuigen van dit werk.

Deze kennismaking met het filologische handwerk beviel hem zo goed dat hij besloot een nieuwe editie voor te bereiden van Plato's complete achtste

⁹ *Lampas* 26 (1993), 20-37.

¹⁰ 'Figures of speech and their lookalikes: two further exercises in the pragmatics of the Greek sentence', in: E.J. Bakker (ed.), *Grammar as interpretation; Greek literature in its linguistic context*, Leiden 1997, 169-214.

¹¹ Uit respect voor prof. de Strycker en diens werk aan Plato stemde Slings erin toe De Strycker's onvoltooid gebleven commentaar op Plato's *Apologie van Socrates* af te maken en voor publicatie te bewerken: E. de Strycker & S.R. Slings, *Plato's Apology of Socrates: A literary and philosophical study with a running commentary* (Leiden 1994).

¹² V. Goldschmidt, *Les dialogues de Platon* (Paris 1947).

tetralogie, die naast de *Clitophon* bestaat uit de *Politeia*, de *Timaeus* en de *Critias*. Aanvankelijk had hij contacten met de Duitse uitgeverij Teubner; toen deze hem liet weten van het project af te zien omdat de Oxford University Press plannen had voor een nieuwe Plato-editie, ter vervanging van de editie van John Burnet uit de beginjaren van de twintigste eeuw, zocht hij contact met Oxford, waar men zijn plannen graag verwelkomde. Het project 'Teksteditie van Plato's achtste tetralogie' ging in 1977 van start. Twee student-assistenten werden aangesteld om een inventarisatie te maken van het beschikbare materiaal. In 1982 werden twee ZWO-medewerkers in deeltijd benoemd voor het bestuderen van de overlevering van respectievelijk de *Politeia* en de *Timaeus* en *Critias*; de bevindingen van dit onderzoek zijn neergelegd in twee dissertaties¹³, die door Slings als co-promotor werden begeleid. Naast de studie van de handschriftelijke overlevering werd ook een zo volledig mogelijke inventaris aangelegd van de indirecte overlevering en van de bestaande secundaire literatuur, waarin conjecturen worden voorgesteld. Bij de constitutie van de tekst maakte Slings een diepgaande studie van het vierde-eeuwse Grieks in het algemeen en van Plato's taalgebruik in het bijzonder. Zijn aandacht ging hierbij ten eerste uit naar taalkundige verschijnselen als het gebruik van partikels, tempus en modus van het werkwoord et cetera; daarnaast had hij ook speciale aandacht voor de pragmatiek van Plato's Grieks, waarbij hij grote waarde hechtte aan het gegeven dat Plato in zijn geschriften poogt een weerslag te geven van mondelinge conversaties tussen gesprekspartners. Naast de formulering van de tekst speelde de inhoud uiteraard ook een grote rol bij zijn overwegingen voor de keuze voor een bepaalde lezing. Hij gaf verslag van zijn bevindingen in een tiental artikelen in het tijdschrift *Mnemosyne*;¹⁴ het lag in zijn bedoeling deze artikelen te bundelen, wat hem door zijn overlijden onmogelijk is gemaakt; een postume editie is in 2005 bij Brill verschenen.¹⁵ In een Akademie-voordracht in december 2002 heeft hij verslag gedaan van zijn activiteiten op het gebied van de Platotekst.¹⁶ In deze voordracht laat hij zien hoe Jan Woltjer, de eerste hoogleraar Grieks aan de Vrije Universiteit, een aantal principes ontwikkelt waarmee hij afwijkt van de in die tijd oppermachtige Leidse graecus Cobet; Slings heeft enkele van Woltjer's principes overgenomen.

¹³ G.J. Boter, *The textual tradition of Plato's Republic* (Amsterdam 1986; Leiden 1989); G. Jonkers, *The manuscript tradition of Plato's Timaeus and Critias* (Amsterdam 1989).

¹⁴ 'Critical notes on Plato's *Politeia*, I', *Mnemosyne* 42 (1989), 380-397, et cetera.

¹⁵ S.R. Slings, *Critical Notes on Plato's Politeia*, edited by Gerard Boter & Jan van Ophuijsen, Leiden-Boston 2005.

¹⁶ *Jan Woltjer tegen de school van Cobet: Een evaluatie van 'Overlevering en Kritiek' (1886)*, Mededelingen KNAW afd. Letterkunde, 66, 3 (Amsterdam 2003).

In het najaar van 1998 openbaarde zich bij Slings prostaatanker met uitzaaiingen. Slings beseftte dat hij haast moest maken om zijn editie te voltooien; hij duidde zichzelf, met een mengeling van ernst en spot, wel eens aan als *senex festinans*. Dankzij zijn enorme werklust en energie is het hem gelukt om de editie van de *Politeia* te voltooien;¹⁷ dit heeft hem een diepe voldoening gegeven, omdat hij deze editie zag als zijn levenswerk. Het verschijnen van de editie werd in mei 2003 feestelijk gevierd met een ‘Siemposium’ aan de Vrije Universiteit. Het is Slings niet gegeven geweest om de aanvankelijke doelstelling van het project geheel te realiseren: aan de *Critias* is hij slechts ten dele toegekomen, aan de *Timaeus* in het geheel niet.

Slings was niet alleen een actief en creatief onderzoeker; hij schreef ook een groot aantal recensies, vrijwel allemaal in *Mnemosyne*, waarvan hij redacteur was. In zijn lof kon hij uitbundig zijn, in zijn kritiek genadeloos.

Slings hechtte veel belang aan het overdragen van kennis over de Griekse taal en literatuur. Hij was een gedreven docent, die generaties studenten op Spartaanse wijze de nodige kennis en inzichten bijbracht. Zoals hij hoge eisen stelde aan zichzelf, vergde hij ook het uiterste van zijn studenten.

Complimenten werden tijdens colleges slechts bij uitzondering uitgedeeld; kritiek op gemaakte fouten was vaker te horen. Desondanks, of juist hierdoor, danken vele oud-studenten hun grondige kennis van het Grieks aan hem.

Slings’ hechte band met het middelbaar onderwijs is hierboven al aangestipt. Hij beseftte als geen ander dat een breed gedragen gymnasiale opleiding een basisvoorwaarde is voor de wetenschappelijke beoefening van de klassieke filologie in Nederland. Zijn bijdragen bestonden in eerste instantie uit de publicatie van een groot aantal artikelen in *Lampas*, het tijdschrift voor Nederlandse classici. Hierin wist hij op heldere toon recente wetenschappelijke bevindingen toegankelijk te maken voor een breder publiek, zonder daarbij te trivialisieren. Verder heeft hij talloze lezingen verzorgd in het kader van de nascholing van docenten van het vwo. Voorts is hij jarenlang bestuurslid geweest van de Vereniging van Classici in Nederland (VCN), waar hij als vertegenwoordiger van de sectie vo/wo het contact verzorgde tussen middelbaar en hoger onderwijs.

Slings’ laatste maanden waren zwaar. In juli 2003 vertelden zijn artsen hem dat zij niets meer voor hem konden doen. Hij heeft nog een serie colleges over Griekse epigrammen voorbereid, bestemd voor derdejaars studenten in september-oktober; reeds na anderhalve week moest hij erkennen dat dit niet

¹⁷ *Platonis Rempublicam recognovit brevique adnotatione critica instruxit S.R. Slings* (Oxford 2003).

meer mogelijk was en liet hij zich vervangen. In september heeft hij nog een korte voordracht gehouden op het Sophocles-congres aan de Universiteit van Amsterdam, waar zijn aanwezigheid diepe indruk maakte. Zijn bijdrage, over het hyperbaton bij Sophocles, werd gunstig ontvangen, maar hij vond deze zelf niet voldoende uitgewerkt om in de congresbundel te laten opnemen. Met uiterste krachtsinspanning is hij erin geslaagd om op 3 december de promotie voor te zitten van zijn vriend en jaargenoot Toon van Wolferen.¹⁸ Hierna is hij niet meer in de openbaarheid verschenen. Hij overleed op zondagochtend 18 januari 2004.

¹⁸ Anth. J. van Wolferen, *Vertelde en gespeelde wereld: taalkundige notities bij de openingen van Euripides' tragedies*, z.p. 2003.